

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Mas de Cantacorbs

Els primers pobladors del territori arrabassat pels nobles cristians als sarraïns s'aixoplugaven en construccions precàries, poca cosa més que simples barraques, d'una sola planta, on vivien ensem amb homes i animals domèstics. Aquestes vivendes primitives o "albergs" es bastien amb pedres i troncs, de vegades adossades a un cingle de roca o aprofitant alguna balma. En alguns llocs encara es poden veure certes marques a la roca, on s'encastaven les bigues de la teulada, per exemple al cingle que hi ha sota de les ruïnes de ca la Pona.

Deixant a part el Castell, fa de mal dir quina és la casa més antiga del terme de Fals. Podem citar però, la primera referència explícita que hem trobat d'un mas. Es tracta d'un pergami que es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, datat el 23 d'abril de 1042. No és fàcil de llegir, però es pot arribar a entendre que Pere Poncio o Ponç, senyor del castell de Fals, juntament amb Arnau Bernat, vicari i batlle del Vescompte de Cardona, cedeixen a Berenguer Guillem i a la seva muller Sança, un maset erm anomenat "chanta corbos", que els havia pervingut per eixorquia. A continuació es detallen les afrontacions o límits del terreny del maset, essent la referència més entenedora la que diu que l'indret per l'oest amb el camí públic. La cessió es fa a canvi d'un cens anual d'un parell de gallines i cinc sous en diner.

Cal fer un parell d'aclariments. Arnau Bernat no era cap capellà, sinó que vicari volia dir representant o delegat del Vescomte, el senyor del terme. L'eixorquia era un dels mals usos a què estaven sotmesos els serfs per part dels senyors feudals. Era el dret que tenia el senyor de quedar-se amb l'herència dels pagesos de remença que morien sense deixar descendència.

Segons el que acabem d'esmentar, resultaria doncs, que una de les cases que té les arrels més velles de les que existeixen actualment al poble seria la casa de Cantacorbs, actualment anomenada Oliveres del Pla. La construcció actual es va fer el 1921, però segurament algunes de les

Antiga mola de pedra pinyolenca

seves pedres, que van ser aprofitades de la casa vella que hi havia al costat i que va ser enderrocada per fer lloc a la nova, podien haver format part de l'edifici esmentat en el pergami. És de destacar que es van recuperar de la casa vella dues moles de molí, una d'elles molt arcaica, les quals deuen haver servit en temps reculats per moldre gra, segurament accionades per una parella de bous. Una d'aquestes moles ha estat reutilitzada com altar a la capella del Grau, mentre que l'altra es troba al costat del Torrent. Aquesta mola és de pedra pinyolenca i mesura uns 150 cms de diàmetre.

En tot cas, queda demostrat que el topònim "Cantacorbs", que designa la casa i el torrent que baixa del Grau, és ben antic i arrelat en aquest indret del poble.

En respecte a l'etimologia del nom, si bé en principi semblaria que fa referència als crits que solen fer aquesta mena d'ocells, un ornitòleg a qui hem consultat el cas, ens ha assegurat que es poc probable que els corbs es reunissin a l'entorn del torrent, ja que aquestes aus solen viure a la muntanya, i quan baixen al pla prefereixen terrenys més oberts. El més versemblant és que fossin garses les responsables de la cridòria que va donar nom a l'indret. De fet, encara avui en dia una colònia d'aquests baladrers còrvids, de plomatge negre i blanc, fa el niu a les branques altes dels oms i pollancre que es troben al Torrent de Cantacorbs.

Antigament, els habitants d'un mas eren coneguts amb el seu nom de pila seguit del nom del mas, però més endavant la denominació es va fer hereditària i va convertir-se en el cognom de la família, independentment de si seguien vivint al mas o no.

En el capbreu de 1303 hi figuren dues persones que tenen un mas a la part de Cantacorbs. Jaume de Cantacorbs i Ramon Jussà de Cantacorbs. Els dos vassalls van declarar que pagaven al senyor els censos acostumats en espècies, però a més a més, el Ramon pagava dues gallines cada any. El 1342 el cap de casa és Bernat de Cantacorbs, el mateix que el 1344 surt com avalador dels 50 sous del preu d'una vaca de pèl vermell que va comprar Jaume Serra, un altre pagès de Fals.

El Bernat i la seva dona Constança van engendrar a Jaume de Cantacorbs, el qual va unir-se amb Sibila, filla de Pere Pasqual. El 1376 el Bernat ja era difunt i la seva vídua estava casada en segones núpcies amb Guillem de Torre, de Fals. El Jaume va trobar-se amb l'obligació d'haver de restituir a sa mare l'aportació dotal, que estava garantida pels béns del mas. El juny de 1376 el Jaume va donar per aquest concepte a la seva mare i al seu padastre el mas Verdagner, una propietat que estava unida a Cantacorbs. Aquest capmàs Verdagner, junt amb un altre anomenat Torrades, encara figuraven com a masos rònecs en les escriptures de finals del segle 18è.

Després d'un temps sense notícies, trobem el 1389 Jaume de Cantacorbs, fill de Ramon de Cantacorbs, casant-se amb Constança, una de les filles de Guillem de Comdals, l'amo i propietari del mas Comdals de Manresa, un mas molt antic situat a la vora del Cardener. El Ramon va prometre donar al seu fill 1.000 sous de billó de tern en tres terminis. El pare de la Constança va donar als futurs casats el mas Prat, un mas que posseïa al Pla de Cirera de Rajadell.

El 1409 surt documentat un Ramon, fill de Ramon de Cantacorbs, mentre que el 1416 els amos del mas encara es deien Cantacorbs, si bé ignorem el nom.

El 1446 l'hereu i propietari del mas Cantacorbs era Salvador Lobosa, de Castellar, fill emancipat de Gisbert Lobosa. Estava casat amb Caterina, filla de Francesc Morrolius i Agnès Corrons, pubilla i mestressa del mas Corrons de Manresa. No tenim ni idea de com va pervenir la propietat al Lobosa, ni tampoc com va passar al següent propietari, el Francesc Casellas de Camps.

El darrer dia de novembre de 1452, Francesc Casellas va vendre a Joan ça Vila, del terme del Castell de Fals, tot el mas Cantacorbs, amb el seus horts, hortals, farraginals, pastures, pous, fonts, aigües, sèquies, boscos i garrigues, prats i deveses, arbres fruiters i no fruiters, terres, honors i possessions, cultivades i ermes, plantades i no plantades,

etc, etc. El mas era un alou del Comte de Cardona i va ser venut pel preu de 110 sous, una quantitat ridícula, però és que en aquell temps la majoria de masos estaven abandonats i la terra no valia res. Els testimonis de la compravenda van ser Pere de Bacardit de Fonollosa i Bartomeu Figuera de Castelltallat.

Joan ça Vila era del mas de la Vila, és a dir de l'actual Tatger. No hem trobat documentació d'aquest període, però se suposa que els Vila van perdre aviat el domini de la major part de Cantacorbs, amb excepció de la porció coneguda com el mas Jussà o de la Font Jussana. Aquestes serien les terres que a finals del segle XVIII van començar a establir a parcers vinguts de fora, i que van donar origen als nuclis de població del Raval d'Oliveres i les cases disperses del Clot de la Fassina i el Torrent de Cantacorbs, tal com hem pogut llegir en les planes d'aquesta revista, en ocasió de la història de les diverses cases d'aquesta zona.

Després d'un espai buit de notícies de mig segle de durada, arribem al mes d'octubre de 1500, quan trobem que al mas hi viu Bernat Grau de Cantacorbs. Aquest dia el Bernat va comprar per 25 lliures el mas de les Ulzines o Alsines de Castelltallat al seu propietari Miquel Ulzina, que l'havia abandonat i vivia a Olesa.

El Bernat el trobem documentat per primer cop el 1498, en ocasió de la compra que va fer d'un mas a Monistrollet anomenat el Trull de Comadoy. En va pagar 10 lliures a la Joana, qui l'havia heretat del seu pare Pere Joan Trull, àlies de Comadoy.

El Bernat provenia del mas Grau del Pubill o Grau Gros de Fals, essent-ne el seu germà Maties, l'hereu. Que eren germans se sap per un document de venda del 1503. El Maties va vendre al Bernat un mas del terme de Manresa anomenat Rourich, o també Romaguera, o també de la Costa de Collbaix, que avui en dia es coneix com la Morera. El mas pagava un cens anual a la Seu consistent en 5 sous en moneda, un pollí i un cabrit. La venda es va efectuar per 45 lliures.

El 1506, un tal Pere Gispert de Manresa va reconèixer que devia al Bernat 40 lliures per un parell de mules que aquest li havia venut. El 1520, el Bernat va cedir a la seva filla petita Eulàlia i al seu gendre Joan Cases, que era hereu del mas Besora de Juncadella, la propietat de l'Alzina de Castelltallat que havia adquirit sis anys abans.

A causa del Bernat, el mas va passar a dir-se Grau de Cantacorbs, denominació que a la següent generació va canviar a Oliveres. Aquest canvi i la continuació de la història la poden llegir en l'article que es va publicar dedicat al mas Oliveres de Cantacorbs.